

## SXEDIO.92B

**6.10.1941:** ΤΟ Β ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ ΤΟΥ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΥ ΚΥΠΡΙΟΥ ΦΟΙΤΗΤΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΚΟΤΣΑΠΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ,

(Β Μέρος)

Ο Κύπριος φοιτητής της νομικής Βενιζέλος Κότσαπας, κατατάγηκε στον ελληνικό στρατό και πολέμησε στο πλευρό των ελλαδιτών για αντιμετώπιση της γερμανο-ιταλικής λαίλαπας που εξαπέλυσε επίθεση εναντίον της Ελλάδας.

Οι Έλληνες δυνάμεις αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν και ο νεαρός κύπριος φοιτητής συνελήφθη αιχμάλωτος και μεταφέρθηκε στην περιοχή της Κοζάνης όπου το Πάσχα του **1941** με ένα φίλο του απέδρασε καθώς περνούσαν από την Φλώρινα και άρχισε ένα αγώνα να φθάσει στην Αθήνα.

Το Β μέρος των αφηγήσεων του όπως τις περιέγραψε στην κυπριακή εφημερίδα "Ελευθερία" στις **6 Οκτωβρίου 1941:**

**ΛΑΡΙΣΣΑ:** Ενα απέραντο νεκροταφείο. Οπου και να στρέψης το βλέμμα παντού χαλάσματα. Τίποτε δεν έμεινε όρθιο. Οι σεισμοί και οι ιταλικές βόμβες μετάβαλαν την ωραία αυτή πόλη σ' ερείπια. Για να συμπληρώσουν δε την εικόνα της καταστροφής οι γερμανοί στρατιώτες, όχι μόνο ψάχνουν στα χαλάσματα με τον μεγαλύτερο κυνισμό για να πλιατσικολογήσουν. Αλλά και στα ελάχιστα τριγύρω σπίτια, όπου κατοικούν άνθρωποι μπαίνουν για να ληστέψουν ό,τι βρουν.

Οποιος ε γνώρισε προηγουμένως τη Λάρισα κι' αντικρύση εκείνη τη καταστροφή, άθελα τα μάτια του θα γεμίσουν δάκρυα κι η ψυχή του θλίψη. Βρίσκεται μπροστά σε μια νεκρή πόλη, που πέθανε από βίαιο θάνατο. Κι ο ξένος ακόμα διαβάτης δεν μπορεί παρά να σκύψη ευλαβικά το κεφάλι... δεν μπορούν όμως νάχουν και οι καννίβαλοι αισθήματα.

Βγαίνοντας από τη Λάρισα με στομάχι και καλάθι αδειανό αντικρύσαμε την πείνα από κοντά. Περνούσαμε από το σιδηροδρομικό σταθμό. Μια αμαξοστοιχεία που δεν πρόλαβε να ξεφορτώσει ήταν εκεί σταματημένη. Δυστυχώς φτάσαμε κάπως αργά και δεν έμειναν παρά πράγματα άχρηστα σε μας. Ένα βαγόνι- ψυγείο ήταν ανοικτό, κάτι τεράστια μπούτια, βρίσκονταν μέσα, αλλά άρχισαν να σαπίζουν. Καμαρώσαμε λίγο τες πελώριες διστάσεις του με ανοικτά μάτια, ωνειρευτήκαμε πως τρώγαμε μπιφτέκι καί... σφίξαμε τη ζωνη μας. Έπρεπε όμως κάτι να γίνη. Σ' ένα εγκαταλελειμμένο φυλάκιο βρήκαμε μερικά κομμάτια από γαλέττα μέσα στα χώματα. Τα προσπέρασα ακατάδεκτα, θεώρησα ανάξια του κόπου να σκύψω και να τα μαζέψω. Τόσο ήταν βρώμικα. Μα ο σύντροφος μου δεν είχε την ίδια γνώμη. Τον είδα να πλησιάζει και να τα μαζεύει, προσεκτικά σαν μάννα. Είναι σταλμένα από το Θεό, έλεγε.

Δεν άργησα να τον μιμηθώ κι εγώ και μαζέψαμε ό,τι μπορούσαμε. Η θεία Πρόνοια μας έστειλε τες γαλέττες και δεν έπρεπε να τες περιφρονήσουμε. Εξω από την πόλη βρήκαμε φρέσκο νερό. Ξεπλύναμε καλά τα κομμάτια της γαλέττας και τα καταβροχθήσαμε εξαιρετικά ικανοποιημένοι και κάνοντας λίγη οικονομία για νάχουμε κι αργότερα.

Προχωρώντας διασχίσαμε κάμποσα χωριά. Παντού βρήκαμε μα αδελφική συγκινητική υποδοχή, Οι κακόμοιροι χωριάτες έκαναν για μας ό,τι μπορούσαν- κάτι ακόμα περισσότερο. Μας φίλευαν με τρόφιμα, ενώ σ' αυτούς ήταν λιγοστά. Κοντά στα Φάρσαλα καταφέραμε επί τέλους ν' ανεβούμε και σ' αυτοκίνητο, που μας μετέφερε ως το Σκαραμαγκά. Ήταν κάποιοι Αυστριακοί στρατιώτες που δέχτηκαν να μας κάνουν αυτήν την καλωσύνη...

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ: Για να φτάσουμε στα σπίτια μας, στην Αθήνα, δεν είχαμε να κάνουμε πια παρά τρεις τέσσερις ώρες πεζοπορία. Μας φαίνονταν πως ζούσαμε σ' ένα απατηλό όνειρο. Δεν μπορούσαμε να φανταστούμε

πως σε μισή ώρα, σαν θα φθάναμε στο Δαφνί, θ' αντικρύζαμε από μακριά την αγαπημένη σιλουέττα της Αθήνας, τό τέρμα των κακουχιών και της λαχτάρα μας. Η ευτυχία μας ήταν τόσο μεγάλη που δεν βιαζόμαστε να την χαρούμε. Περπατούσαμε γι' αυτό ήσυχα, χωρίς καμιά βία, όπως τότε που απείχαμε απ' αυτή τετρακόσια χιλιόμετρα και λογαριάζαμε πως θα μοιάζει η Αθήνα τώρα κάτω από τους Γερμανούς.

Σε λίγο όμως οι περίεργειες μας λύθηκαν. Από τους Αθηναίους ακούσαμε την ιστορία των δραματικών ημερών της ελεύθερης πρωτευσούσης, την αναχώρηση του Βασιλέως και της κυβερνήσεως Τσουδερού. Τότε πρωτακούσαμε και το όνομα του Τσολάκογλου, που σχεδόν πάντοτε προφέρεται πλάϊ στις λέξεις προδότης και αχρείος. Φυσικά καμιά εμπιστοσύνη δεν ενέπνεε η ψευδοκυβέρνηση αυτή κι όλος κόσμος ήταν πάρα πολύ ανήσυχος για την τύχη του.

Τα πρώτα γερμανικά διατάγματα ήταν μια σειρά τρομοκρατικών απαγορεύσεων. Ο,τι δεν άρεσε στους γερμανούς ετιμωρείτο με τουφεκισμό και με δήμευση της περιουσίας. Τα καταστήματα της αγοράς άδειασαν όλα. Στους Γερμανούς στρατιώτες, εκτός από τον γενναίο μισθό τους σε ψευδοχιλιάδες δραχμές εφ' άπαξ με σκοπό ν' αγοράσουν πράγματα προ παντός ρουχικά και να τα στείλουν στη Γερμανία. Το αποτέλεσμα ήταν να γεμίση ο κόσμος με μάρκα κατοχής, δηλαδή χιλιόχαρτα χωρίς αξία, και στα καταστήματα να μη μείνη τίποτα.

Ο,τι έγινε στα ρουχικά, το ίδιο έγινε και στα τρόφιμα. Αφού σήκωσαν ό,τι μπορούσαν- ακόμα και το σιτάρι με τα στάχια του, έτσι όπως το θέρισαν, τα φόρτωσαν και τα στείλανε έξω. Τα ελάχιστα που απέμειναν δεν μπορούν να εμφανισθούν στην αγορά, γιατί υπάρχει τεράστια διαφορά μεταξύ της διατιμήσεως και της πραγματικής αξίας των. Το Υπουργείον αγορανομίας ορίζει τιμές σχεδόν τις ίδιες με τις παλιές. Αυτό όμως το μόνο ως ειρωνεία μπορεί να λογαριαστή. Πώς μπορεί ένα εμπόρευμα νάχη την ίδια τιμή τώρα που υπάρχει τεράστιος

πληθωρισμός χαρτονομίσματος χωρίς κανένα κάλυμμα παρά την Γερμανική πίστη με εκείνην που είχε προηγουμένως, όταν το νόμισμα είχε την διεθνή αξία του λόγω του καλύμματος, του εις Χρυσόν; Αναπόφευκτον αποτέλεσμα ήταν να εξαφανισθή από την αγορά κάθε εμπορεύσιμο πράγμα. Τα μαγαζιά χάσκουν με αδειανά ράφια. Το μόμο που πουλιέται με τη διατίμηση είναι το ψωμί, σε ποσότητα **60** δραμίων, την ημέρα για το κάθε άτομο. Το ρύζι παρέχεται εις αναλογία **150** δραμίων και η ζάχαρη **25** δραμίων κατά μήνα.

Φυσικά οι τιμές υψώθηκαν σε αφάνταστα ύψη, κι απ' αυτό μόνο το γεγονός η στέρηση και η πείνα έχουν απλωθή στα στρώματα του λαού. Η ζάχαρη λόγω χάρη, από **40** δραχμ. ανέβηκε στις **500**, το κρέας από **60** εις **200-250**, το λάδι από **72** εις **500**. Νομίζω πως αυτά τα παραδείγματα φτάνουν, για να καταλάβη κανείς το χάος που έχει δημιουργήση η επιδρομή των Γερμανικών ακρίδων.

Είναι ευνόητο ακόμα πως όσο εξαντλούνται τα λίγα αποθέματα που υπάρχουν σ' ολόκληρη τη χώρα, η τιμή τους ανεβαίνει σε απροσέγγιστα ύψη. Ωρισμένα είδη, όπως τα τσιγάρα, έχουν εξαφανισθή, και είναι γνωστό το γιατί. Η διατίμηση των έγινε από **16** δραχμές εις **26**, αλλά πουθενά δεν βρίσκει κανένας. Μόνο στη "μαύρη αγορά" αγοράζονται τα τσιγάρα προς **70-80** δραχμές. Τα σπύρια πουλιούνται προς **15** και **20** δραχμ. το κουτί.

Οι Γερμανοί μόλις πάτησαν τη πόδι τους στην Αθήνα, φρόντισαν να μαζέψουν όλα τα κέρματα. Στην αρχή κανείς δεν ήξερε τι είχαν απογίνη, ωστόσο μια μέρα ένα γερμανικό αυτοκίνητο προσέκρουσε στην Πλατεία του Συντάγματος και από μέσα του εκύλισαν κάσες γεμάτες τάληρα, δίδραχμα και δραχμές. Είχε και αυτό τη συνέπεια του, γιατί με την εξαφάνιση των μικρών κερμάτων, οι τιμές διαφόρων εμπορευμάτων λογαριάζονται τώρα μόνο σε δεκάδες. Ο κόσμος του μικρού εισοδήματος και των χαμηλών μισθών υποφέρει αφάνταστα. Πως μπορεί να λύση το πρόβλημα της ζωής

έναν εργάτη με μισθό 100 και 120 δραχμών, αφού το μόνο που μπορεί ακόμα ν'αγοράσει στη διατίμηση είναι δυο φέτες ψωμί; Ελλειψη τροφής παρατηρείται και σ' αυτά τα νοσοκομεία.

Είδα τραυματίες να γυρνούν με τις πιτζάμες σε διάφορα σπίτια για να φάνε, κι ακόμα να καταφεύγουν και στις ταβέρνες και να πίνουν το ένα ποτήρι επάνω στο άλλο για να ξεχάσουν έτσι την κατάντια τους.

Ο Στρατιωτικός νόμος επέτρεπε στην αρχή της κατοχής την κυκλοφορία μέχρι τις 11 π.μ. υστερότερα δε μέχρι τις 12. Όταν όμως μια νύχτα η σβάστικα εξαφανίστηκε από την Ακρόπολη, η κυκλοφορία περιορίστηκε ως τις 10 το βράδυ. Κι αλλοίμονον σ' όποιον βρισκόταν στο δρόμο ύστερα από την ώρα αυτή. Χωρίς διατυπώσεις τον τυφέκιζαν εκεί που βρισκόταν.

Στον καθένα στρατιώτη εδόθη απεριόριστη ελευθερία να κάνει ό,τι θέλει. Έτσι μας δόθηκε η ευκαιρία που να μη μας δινόταν ποτέ, να γνωρίσουμε καλά τον γερμανό στρατιώτη. Στους δρόμους και στα κέντρα προσβάλλουν τους δικούς μας με τον ελεεινότερο τρόπο. Προ πάντων τα βράδια ζητούν ευκαιρία ν' αρχίσουν καυγά, για να βγάλουν στο τέλος τα πιστόλια τους. Γι' αυτό δεν υπάρχει ασφάλεια ούτε και στους κεντρικούς δρόμους των Αθηνών. Τα κρούσματα των ληστειών σε δρόμους και σε σπίτια είναι συχνά. Αυτά δε όλα τα κατορθώματα επιχειρούνται από τους γερμανούς μόνον όταν είναι όλοι μαζί, γιατί όταν βρίσκονται μονάχοι τους ούτε ένα μυρμήγκι δεν τολμούν να σκοτώσουν.

Πολλές φορές η κτηνωδία τους φτάνει σε αφάνταστα όρια. Εξω από την κλινική Γερουλάχνου, όταν γινόταν η στρατιωτική παρέλασις και δεν επιτρέπετο να στέκεται κανείς στα πεζοδρόμια, βρισκόταν ένας δυστυχισμένος τραυματίας με ακρωτηριασμένα τα δάκτυλα των ποδιών του. Δεν μπορούσε να περπατήσει πολύ κι ύστερα από μια παρατήρηση ο "πολιτισμένος" Γερμανός στρατιώτης έβγαλε το πιστόλι του κι άφισε τον τραυματία στον τόπο.

Τα εξευγενισμένα τους ένστικτα τα εξεδήλωναν κατά προτίμησιν στους τραυματίες των νοσοκομείων απ' όπου τους πετούσαν έξω για να πάρουν οι ίδιοι τη θέση τους. Στα χωριά που εκούρσεβαν έπαιρναν το μπάνιο τους τελείως γυμνοί στην πλατεία. Σε πολλά μέρη είχαν τον κυνισμό να ζητήσουν κορίτσια για να τους συντροφεύσουν. Αλλά τόση ήταν η εξαγρίωση του λαού, ώστε προτίμησαν να καθήσουν φρόνιμα.

Στα σπίτια όπου έμπαιναν διά της βίας για να βρουν κατάλυμα, υπεχρέωναν βάνουσα τις οικοκυρές να ζεστάνουν νερό και να τους κάνουν μπάνιο και έπεται συνέχεια. Για λόγους προπαγάνδας στην Αθήνα επεδίωκαν με το συμπάθειο, να φανούν ευγενέστεροι παρά στις επαρχίες.

Ετσι όλες οι παρακάτω ανηθικότητες δεν αποτελούσαν την ελαφρότερη εκδήλωση της βαναυσότητας των. Ο κόσμος τους αηδίασε και τους εμίσησε. Καίγεται από τη λαχτάρα να τους πληρώση όπως τους ταιριάζει, μα δυστυχώς δεν είναι καιρός ακόμη για να εξοφλήσουν όσα διέπραξαν εις βάρος του ελληνικού λαού. Γι'αυτό το μίσος ανικανοποίητο ριζώνει ολοένα και πιο βαθειά ώσπου ναρθή η στιγμή που θα ξεσπάση σαν τιμωρός θύελλα.

Η στιγμή αυτή θα έλθη αναπόφευκτα "μέριασε βράχε να διαβώ..." θ'αντηχήση μέσα στις ελληνικές καρδιές και τότε αλλοίμονο στον εισβολέα. Στο αναμεταξύ οι ατομικές και μεμονωμένες ενέργειες σε τίποτε δεν ωφελούν γιατί οι τύραννοι εκδικούνται άνανδρα και αμείλικτα. Για κάθε στρατιώτη τους που βρίσκουν νεκροί μπορεί να σκοτώσουν 20-50 αθώους πολίτες.

Είναι αρκετό, ότι η παρουσία τους στην Ελλάδα, διέλυσε πέρα ως πέρα τους φενακισμούς της γερμανικής προπαγάνδας, με τους οποίους εγίνετο προσπάθεια να συγκαλυφθούν οι ταπεινές κι άνανδρες προθέσεις τους για την Ελλάδα και τους Έλληνες.

Κάποτε παρέδωσαν την διοίκηση στους Ιταλούς. Ο κόσμος από την πρώτη μέρα παριέλουσε τα αντράποδα του Μουσολίνι με την περιφρόνηση του. Κατ' ουσίαν,

όμως οι Γερμανοί εξακολουθούν και πάλιν να διοικούν με την ένοπλη βία, ενώ οι Ιταλοί ασκούν απλούστατα αστυνομικά καθήκοντα.

Όταν πρωτοσυνάντησα μερικούς Γερμανούς τους ρώτησα για τον Μουσολίνι. " Δεν είναι παρά ένας παραφουσκωμένος πετεινός" μου απάντησαν. Και προσέθεσαν: "Κατέχουμε την Ευρώπη ολόκληρη και της Ιταλίας συμπεριλαμβανομένης". Οι Ιταλοί από την άλλη μεριά χαρακτηρίζουν με σκώμματα τον Χίτλερ και λέγουν απειλητικά "θα του δείξουμε μια μέρα".

Συχνότατα δημιουργούνται επεισόδια μεταξύ Ελλήνων και Ιταλών και οσάκις παρευρίσκονται Γερμανοί, αυτό παίρνουν το μέρος των Ελλήνων για να φέρουν το ισοζύγιο. Επίσης καθημερινά οι Γερμανοί έρχονται σε σύγκρουση με τους Ιταλούς και κάθε φορά οι Ιταλοί γίνονται σαν τους υπηκόους, του φίλου των Χαϊλέ Σελασιέ: Μαύροι από το ξύλο. Θρασύδειλοι όπως είναι οι Ιταλοί δεν τολμούν να θίξουν τους Έλληνες, παρά όταν βρίσκονται παρά πολλοί μαζί.

Στις επαρχίες και στα νησιά η κατάσταση είναι ακόμα χειρότερη. Στους κατοίκους οι καταχτητές δεν δίνουν ούτε 60 δράμια ψωμί, κι ούτε ένα κόκκο ρύζι. Μόνο πότε, πότε, δίνουν μισή οκά αλεύρι στον καθένα. Όταν δε ακούτε αλεύρι ας μη πηγαίνει ο νους σας στο αυστραλιανό. Είναι αλεύρι από καλαμπόκι με πίτυρο και από μουχλιασμένο κριθάρι που βρισκόταν στους σταύλους από δυο- τρία χρόνια. Μια φορά να δοκιμάζατε τέτοιο ψωμί, δεν θα το βάζατε πια στο στόμα σας. Οποιος το τρώει υποφέρει από το στομάχι και τα έντερά του. Η εξαγωγή οποιουδήποτε προϊόντος από τη μια περιφέρεια στην άλλη απαγορεύεται. Έτσι οι κάτοικοι ενός νησιού που βγάζει π.χ. λάδι, κάρβουνα και γρανίτη είναι υποχρεωμένοι να περάσουν μόνο μ' αυτά.

Οι Ιταλοί στρατιώτες στα νησιά είναι κατά κανόνα ρακένδυτοι, με τρύπια άρβυλα και πεινασμένοι. Ελάχιστη τροφή τους χορηγείται και γι' αυτό όχι μόνο γυρνούν στα σπίτια για να τους δώσουν κάτι να φάνε, αλλά ρημάζουν και τους κήπους.

Η Κρήτη και η περιφέρεια Πατρών είναι τα κέντρα του κλεφτοπολέμου. Στη Μάνη δεν πάτησαν ακόμη Γερμανοί. Το ηθικό του λαού είναι πάντα ακμαίο. Όλοι είναι βέβαιοι πως γρήγορα οι ελεύθερες ελληνικές δυνάμεις θα εμφανισθούν στον ελληνικόν ορίζοντα με την βοήθειαν της μεγάλης των συμμαχών για να διώξουν τους εισβολείς.

Οι νέοι των νησιών και της Ηπειρωτικής Ελλάδος φλέγονται από την επιθυμία να φύγουν οπωσδήποτε παρ' όλους τους κινδύνους για να φτάσουν στα συμμαχικά εδάφη και να ενωθούν με τις ελεύθερες ελληνικές δυνάμεις. Η εκπομπή του Λονδίνου ακούεται κάθε βράδυ από όλο σχεδόν τον κόσμο, που γνωρίζει με τη μικρότερη λεπτομέρεια τις εξελίξεις του πολέμου. Όλες οι εφημερίδες που εκδίδονται στην Αθήνα και τις άλλες πόλεις, ευρίσκονται κάτω από τον έλεγχο των Γερμανών, αλλ' ο κόσμος πολύ λίγο τις διαβάζει, γιατί κοντεύουν οι φίλοι μας να φάνε πια τον κόσμο ολόκληρο στα ανακοινωθέντα τους, ώστε σε λίγο να πάνε για να φάνε κι άλλον πλανήτη.

Ενα βράδυ εγκατέλειψα την Αγία ελληνική γη με πνιγμένη την καρδιά μου από συγκίνηση. Αφίνα τη τ αλαίπωρη χώρα την γλυκειά μας, αλλά τώρα τόσο δυστυχησμένη πατρίδα... Από φιλόξενα εδάφη αντίκρυζα με πόνο τα ελληνικά βουνά, ώσπου χάθηκαν από τα μάτια μου. Η καρδιά μου όμως έμεινε για πάντα κοντά τους.

Η Ελλάδα δεν πέθανε, ζη ακόμα όχι μόνο σ' όλες τις ελληνικές καρδιές, αλλά στες καρδιές όλου του πολιτισμένου κόσμου, γιατί αποτελεί μια ιδέα και δεν σημαίνει απλώς μια ωρισμένη έκταση γης, ζη με αίγλη και υπερηφάνεια. Ο παγκόσμιος σίφουνας παρέσυρε και την Ελλάδα μας. Αντιστάθηκε μ' όλες της τις δυνάμεις κατά της βίας, μα δεν μπόρεσε ν' αντισταθή νικηφόρα ως το τέλος στην τεράστια υλική δύναμη του κατακτητού. Έπεσε πολεμώντας αντρίκια στο ένδοξο πεδίο της τιμής. Οι άγριοι εισβολείς κατεπάτησαν και κατέστρεψαν κάθε τι υλικό, την υπέροχη όμως ψυχή της, δεν μπόρεσαν να την



υποδουλώσουν κι η αγνή ελληνική καρδιά κτυπά σ' ολονών τα στήθια.

Στη μεγάλη αυτή συμφορά δεν είναι καιρός να κρίνουμε και να κατακρίνουμε. Ας ξεχάσουμε αν έφταιξαν και όλους έφτιαξαν, είναι καιρός να σκεπτώμαστε μόνον τα οκτώ εκατομμύρια των δυστυχημένων Ελλήνων, που ζουν κάτω από την χειρότερη τυραννία κάτω από το τέλμα του πιο άγριου κατακτητού. Ας ενώσουμε τες προσπάθειες μας για να δώσουμε ό,τι βοήθεια μπορούμε στη δυστυχημένη μας πατρίδα. Κάθε πραγματικός Έλληνας, πρέπει να φανή αντάξιος της μεγάλης πατρίδος".